

PRESUDA NA TEMELJU SPORAZUMA STRANAKA – NORMATIVNE NEDOREČENOSTI I PRAKTIČNI ODGOVORI

E. Ivičević Karas, I. Martinović, A. Novokmet

***Konferencija „Konsenzualni postupci u hrvatskom i poredbenom kaznenom procesnom pravu
te u iskustvima praktičara – predstavljanje rezultata istraživanja“***

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Trg Republike Hrvatske 3/III, dvorana IV i *Google Meet*, 9. prosinca 2022.

*Ovu konferenciju je sufinancirala Hrvatska zaklada za znanost projektom
Sustavni pristup modelima konsenzualne pravde u hrvatskom kaznenom postupku (IP-2019-04-1275)*

Sadržaj

Poredbenopravna analiza:

- Svrha sporazumijevanja i opseg kaznenih djela
- Ovlasti suda (sudska kontrola)
- Procesna prava i prava obrane
- Prava žrtava i javni interes

Rezultati istraživanja iskustava praktičara

Svrha sporazumijevanja i opseg kaznenih djela

Svrha sporazumijevanja

- procesna učinkovitost (brzina i ekonomičnost) + humanizacija kaznenog postupka

Opseg kaznenih djela

- samo za lakša i eventualno srednje teška kaznena djela (uz isključenje organiziranog kriminala i korupcije): Francuska, Italija, Švicarska
 - Austrija nema ovu konsenzualnu formu
- Njemačka – šire mogućnosti sporazumijevanja, uz uključenost suda u cijeli postupak

Ovlasti suda (sudska kontrola)

- Široke ovlasti suda da odbije sporazum ako predložena kazna ne odgovara svrsi kažnjavanja: Italija, Francuska, Švicarska
- U Njemačkoj – sud je izravno uključen u pregovore stranaka i postizanje sporazuma
- Široke ovlasti suda - i to *samo za lakša i eventualno srednje teška kaznena djela* (uz iznimku Njemačke)
- Uloga suda u hrvatskom pravu?

Procesna prava i prava obrane

- Pravo na sporazumijevanje kao pravo obrane (čl. 64. st. 1. t. 11. ZKP)?
- Odgovarajuća dužnost državnog odvjetnika?
- Dostatnost obvezne obrane?

Prava žrtava i javni interes

Različiti pravni položaj žrtve u poredbenom pravu

- Pravo žrtve da sudjeluju u postupku pred sudom i javnost postupka (Francuska, Švicarska)
- Žrtva ne sudjeluje u postupku i postupak nije javan – Italija

Hrvatsko uređenje slično talijanskom?

- Ne, u Italiji – sporazumi samo za lakša i srednje teška kaznena djela + jaka sudska kontrola – „kompenzira” odsustvo javnosti i žrtve
- Odsustvo javnosti i žrtve + sužene ovlasti suda u hrvatskom pravu?
- Otvaranje javnosti i dodatno otvaranje postupka za žrtve?

Iniciranje pregovora

- Sam postupak pregovaranja nije detaljnije uređen
 - „Stranke mogu pregovarati o uvjetima priznavanja krivnje i sporazumijevanja o kazni i drugim mjerama (...)” (čl. 360. st. 1.)
- Tko u praksi inicira pregovore?
 - Koja je uloga državnog odvjetnika?
 - Inicijativa suda?
- Ispitanici državni odvjetnici:
 - polovina nikada nije inicirala pregovore
 - od onih koji to čine, većina ih tvrdi da to čini rijetko ili iznimno
 - svi su se u praksi susreli s prijedlogom obrane da se pristupi pregovorima (većina se s time često susreće)
 - većina ne odbija pregovore unaprijed, ali mnogi to čine nerado („komplicirano je”, „puno je papirologije”)
 - neki ispitanici imaju svoje uvjete za pregovore, npr. da počinitelj nije recidivist

- Ispitanici branitelji:
 - velika većina je inicirala pregovore (od kojih polovina često, a polovina rijetko)
 - tri četvrtine ih ima iskustava s inicijativama od strane državnog odvjetnika
 - ŽDO i USKOK skloniji pregovorima nego niže razine

- Ispitanici suci:
 - manje od pola ih nikada nije sugeriralo strankama da se sporazumiju („formalno” ili „neformalno”)
 - „izvanraspravni” razgovori, dogovori...

Razlozi i motivi za pregovaranje

- državni odvjetnici – glavni motiv: ekonomičnost
 - osim toga: vrednovanje olakotnih okolnosti, izbjegavanje traumatiziranja žrtve, ubzanje naknade štete, otkrivanje suokrivljenika
- branitelji: „čisti” dokazi, blaža kazna
 - drugi razlozi, npr. „Kada je puno okrivljenika, netko će sigurno priznati, što nas prisiljava na pregovore jer se ostali okrivljenici mogu pretvoriti u svjedoke koji nam mogu naštetiti na raspravi.”

Opseg i stadij pregovora

- Samo priznanje i sankcija? Pravna oznaka djela? Svjedočki iskaz?
 - branitelji: dvije trećine – priznanje i sankcija; ostali – i o pravnoj oznaci, o iskazu, „o svemu”
- Pregovori prije podnošenja optužnice?
 - branitelji: dvije trećine ima takvih iskustava
- Pregovori nakon započinjanja rasprave?
 - oko dvije trećine sudaca ima takvih iskustava; svi oni su barem jednom prihvatili takav „sporazum”
 - jedan sudac istaknuo da su „neformalni” sporazumi u praksi puno češći od „formalnih”

Prihvatljivost i svrhovitost sklapanja sporazuma o priznanju krivnje za lakša kaznena djela

- Analizirani podaci pokazuju prilično divergentno shvaćanje o potrebi sklapanja sporazuma o priznanju krivnje i za lakša kaznena djela za koja je predviđena novčana kazna ili kazna do 5 godina zatvora
- Generalni je stav državnog odvjetništva da se za navedena lakša kaznena djela ne treba pristupiti sklapanju nagodbe iz razloga što postoje drugi, jednostavniji za primjenu, instituti koji omogućuju brže rješavanje tih najlakših kaznenih djela među kojima dominantnu primjenu ima upravo kazneni nalog
- Navedeni stav državnog odvjetništva podržava i većina sudaca iako ih dobar dio smatra da je sporazum o priznanju krivnje pogodan instrument za rješavanje i najlakših kaznenih djela
- Branitelji okrivljenika većinom podržavaju primjenom sporazuma o priznanju krivnje i za najlakša kaznena djela

Sklapanje sporazuma o priznanju krivnje na inicijativu suda

- U praksi se ipak događaju situacije u kojima sud neformalno potiče stranke da sklope sporazum o priznanju krivnje
- Premda sam ne sudjeluje u pregovorima o priznanju krivnje niti sugerira strankama možebitnu sankciju poticanjem stranaka da sklope sporazuma ipak se involvira u postupak sporazumijevanja o priznanju krivnje iz čega proizlazi da je „neformalno“ dogovaranje o načinu okončanja kaznenog postupka prisutno u pravosudnoj praksi
- Jednako tako uočava se stav i interes da bi sporazumijevanje o krivnji i sankciji trebalo postojati i u kasnijim fazama kaznenog postupka i omogućiti strankama da imaju širi prostor za sklapanje sporazuma jer je očito da postoje takvi trendovi u praksi

Sudska kontrola sporazuma stranaka

- Podijeljeni su stavovi sudaca, državnih odvjetnika i branitelja okrivljenika po pitanju dostatnosti sudske kontrole
- Aktualno zakonsko rješenje nedovoljno jasno određuje opseg ovlasti suda da kontrolira izjavu za donošenje presude na temelju sporazuma stranaka zbog čega se iz njega izvode različiti zaključci
- Ne postoji konsenzus u pogledu aktualnog uređenja sudske kontrole sporazuma stranaka jer iz njega ne proizlazi jasan zaključak što bi sud trebao kontrolirati i u kojoj mjeri
- Buduće izmjene Zakona o kaznenom postupku morati na puno konkretniji i jasniji način odrediti doseg sudske kontrole sporazuma stranaka radi zaštite pravne sigurnosti i jednakosti svih građana pred zakonom

Položaj žrtava kaznenog djela

- Generalni je stav ispitanika da žrtva ima osiguranu odgovarajuću ulogu prilikom donošenja presude na temelju sporazuma stranaka kao i da su prava žrtava kaznenih djela učinkovito zaštićena
- Općenito pozitivan stav ispitanika prema položaju žrtve potkrepljuju analizirani podaci o rijetkim pritužbama žrtava zbog neuključivanja u sam postupak sporazumijevanja
- Uspostavljena je solidna ravnoteža između prigovora da žrtva nije stranka u postupku sporazumijevanja i suvremenih trendova u jačanju prava žrtava kaznenih djela i restorativnog učinka kaznenog pravosuđa

Položaj obrane

Problemi

- Tzv. „tarife“ ili ponude „uzmi ili ostavi“
- Velika diskrecija državnog odvjetnika pri odlučivanju o pregovorima i postizanju dogovora

Ublažavanje jačanjem kontrolne uloge suda?

ZAHVALJUJEMO NA PAŽNJI!

PRESUDA NA TEMELJU SPORAZUMA STRANAKA – NORMATIVNE NEDOREČENOSTI I PRAKTIČNI ODGOVORI

E. Ivičević Karas, I. Martinović, A. Novokmet

***Konferencija „Konsenzualni postupci u hrvatskom i poredbenom kaznenom procesnom pravu
te u iskustvima praktičara – predstavljanje rezultata istraživanja“***

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Trg Republike Hrvatske 3/III, dvorana IV i *Google Meet*, 9. prosinca 2022.

*Ovu konferenciju je sufinancirala Hrvatska zaklada za znanost projektom
Sustavni pristup modelima konsenzualne pravde u hrvatskom kaznenom postupku (IP-2019-04-1275)*